CARACTERISTICI ALE TERMINOLOGIEI METEOROLOGICE DIN PERSPECTIVĂ LEXICALĂ. CU REFERIRE LA PARADIGMA TERMENULUI *VÂNT*

ANDREEA-VICTORIA GRIGORE
Universitatea din Bucureşti

1. Introducere

Obiectul lucrării de față îl reprezintă câteva trăsături ale **terminologiei meteorologice (TMt)**, o ştiință cu un larg impact social, rareori analizată lingvistic în spațiul românesc. Continuând cercetări dedicate acestui limbaj ştiințific, lucrarea îşi propune să identifice şi să comenteze respectivele trăsături, plasându-se în categoria analizelor terminologice descriptiv-lingvistice („externe"). Se va avea în vedere latura lexicală a terminologiei în discuție, prin stabilirea statutului termenilor în relația dintre dicționarele generale şi cele specializate. De asemenea, se va urmări interesul pentru *lexicul specializat (LS)* în dicționarele generale, justificat de utilizarea în cadrul *lexicului comun (LC)* a unor termeni din domeniul meteorologic.

Corpusul lucrării este format dintr-un eşantion reprezentativ de douăsprezece unități terminologice, pe baza cărora este organizată paradigma termenului VÂNT în **terminologia meteorologiei** (ADIERE, BOARE, BRIZĂ, CICLON, FURTUNĂ, TAIFUN, TORNADĂ, URAGAN, VÂNT, VÂRTEJ, VIJELIE, VISCOL). Analiza se va opri asupra acelor termeni care desemnează atât fenomene atmosferice care se petrec, frecvent, pe teritoriul României (FURTUNĂ, VIJELIE, VISCOL etc.), cât şi unele neobişnuite sau inexistente în spațiul geografic autohton (TAIFUN, TORNADĂ, URAGAN).

Înainte de a începe discuția propriu-zisă, se cuvine să menționăm o observație privind structura lucrării noastre. Prima subdiviziune (**Considerații teoretice**) este rezervată trecerii în revistă a unor aspecte de natură teoretică despre perspectiva descriptiv-lingvistică de studiere a terminologiilor, un interes sporit fiind acordat orientării lexicale. A doua secțiune poartă numele de **Caracteristici ale terminologiei meteorologice din perspectivă lexicală** şi cuprinde partea aplicativă a cercetării, în care se vor indica şi se vor exemplifica particularități ale **terminologiei meteo**, cu o atenție deosebită pentru paradigma termenului VÂNT. Lucrarea se încheie cu secțiunea intitulată **Concluzii**, care adună observațiile degajate din analiza întocmită.

2. Considerații teoretice

Discuția pe care o propunem în prezenta lucrare porneşte de la o delimitare vehiculată în numeroase studii recente de terminologie. În literatura de specialitate se face distincția între

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

două tipuri fundamentale de terminologie, anume, terminologia „internă" şi terminologia „externă" (Bidu-Vrănceanu 2007, 2010, 2012). Dacă terminologia „internă" sau normativ-onomasiologică, este realizată de specialişti pentru specialişti şi asigură o comunicare univocă, precisă, într-un anumit domeniu de activitate (Bidu-Vrănceanu 2007: 18–31, id. 2010: 14−15), cea „externă" sau descriptiv-semasiologică are ca obiectiv descrierea lingvistică a termenilor. Ca atare, modul de exprimare a termenilor, precizia sensului, relaţiile semantice şi contextuale sau condiţionarea discursivă a termenilor sunt numai câteva dintre palierele de cercetare impuse de terminologia descriptiv-lingvistică (id. 2012: 14–15).

La rândul său, terminologia „externă" distinge două orientări principale: a) lexicală (lexicalistă sau semasiologică) şi b) textuală (discursivă). Orientarea lexicală are la bază *termenul* şi *sensul specializat,* studiat mai ales la *nivel paradigmatic*, în timp ce direcţia textual-discursivă decurge din semnalarea aspectelor complexe ale utilizării reale a termenilor. Printre acele aspecte se numără identificarea şi descrierea sensurilor specializate, care sunt legate în mod implicit de texte şi de contexte. În consecinţă, o chestiune însemnată pentru terminologia discursivă constă în analiza *nivelului sintagmatic* (*ibid.*: 26−32).

În altă ordine de idei, în terminologia lexicală, *domeniul, termenul* şi *definiţia* devin concepte fundamentale (vezi triunghiul terminologic la Bidu-Vrănceanu 2007: 57). Acestea au ca rezultat constituirea *limbilor (limbajelor) de specialitate*, a căror funcţie este comunicarea cunoştinţelor specializate (Lerat 2006). O condiţie esenţială pentru existenţa comunicării specializate este dată de prezenţa interlocutorilor care au aceeaşi specializare sau cunoştinţe comune din acelaşi domeniu de activitate (Desmet 2006: 239). În limitele terminologiei lexicale, conceptul *domeniu* este susţinut prin diferite aspecte interdisciplinare, conceptual-semantice, pragmatice etc. (Bidu-Vrănceanu 2012: 26).

Definirea *termenului*, ca unitate lexicală specializată, nu poate fi lipsită de raportarea la un anumit *domeniu*, fapt care permite interpretarea univocă a termenului (*ibid.*: 27). Lucrări terminologice apărute în ultima perioadă pun în evidenţă că termenul, ca „semn viu" (id. 2007: 38), admite, totuşi, variaţii discursive, textuale şi contextuale, ceea ce duce la descrierea termenilor în uzaj. Din acest punct de vedere, analiza uzajelor termenilor şi stabilirea sensului terminologic capătă un rol major în terminologia lexicalistă (id. 2012: 27).

Alteori, în unele terminologii, identificarea şi impunerea termenilor porneşte de la texte şi contexte, prin semnalarea „termenilor-candidaţi" (Lerat 2006). Din aceste observaţii rezultă interdependenţa dintre *terminologia lexicală* şi *cea textuală* la nivelul *terminologiei descriptiv-lingvistice,* deoarece identificarea şi interpretarea termenului se extinde dincolo de triunghiul terminologic (Bidu-Vrănceanu 2012: 27).

Revenind la orientarea lexicală, unul dintre aspectele studiate este identificarea *riguroasă, relaţională* şi *diferenţială* a sensului specializat. Aprecierea obiectivă a elementelor relevante este favorizată, pe de o parte, de relaţia dintre *concept* şi *semnificaţie,* iar, pe de altă parte, de analiza în *clase paradigmatice* (*ibid.*: 28).

Un aspect semnificativ al identificării sensului specializat ţine de cele trei trăsături ideale ale unui termen (monoconceptualitate, monoreferenţialitate şi monosemantism), caractere realizate în mod diferit (ca forme şi grade) în funcţie de domenii şi subdomenii. Analiza *tipurilor de definiţii* arată diferenţe între terminologii privind posibilitatea de definire cu precizie a sensului specializat (*ibid.*).

Studiile întreprinse în cadrul terminologiei lexicaliste îşi propun stabilirea unei relaţii directe între definiţia lexicografică şi cea semică, iar contribuţii esenţiale în interpretarea sensului specializat sunt oferite de abordarea sa relaţională şi diferenţială. Descrierea *relaţiilor semantice* (polisemia, hiponimia, sinonimia, antonimia) este, deopotrivă, interesantă

BDD-V1167 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

pentru *terminologia lexicală*, exprimarea cu sau fără ambiguități a sensului specializat având drept consecință distincții între terminologii (*ibid.*).

Modelul sugerat de Angela Bidu-Vrănceanu (2007) pentru studierea lexicalistă a terminologiilor a fost aplicat în cercetări de dată mai recentă, care au vizat atât terminologii „consacrate" , cât şi unele „noi", în curs de formare, parțial standardizate: terminologia economică (Museanu 2010), terminologia marketingului economic (Ciolăneanu 2010, 2012), terminologia medicală (Săpoiu 2010, 2012), terminologia meteorologică (Grigore 2012a, 2012b), terminologia sociologică (Niculescu-Ciocan 2012).

După o succintă prezentare a unor considerente de ordin teoretic referitoare la importanța orientării lexicale în terminologia descriptiv-lingvistică, în secțiunea următoare ne vom îndrepta atenția asupra unor trăsături ale **limbajului meteorologic**. Pentru a determina acele trăsături, vom folosi un inventar bine delimitat de unități terminologice, în speță, cele care alcătuiesc paradigma termenului VÂNT.

În ciuda faptului că s-a subliniat interdependența dintre terminologia lexicală şi cea textuală, precizăm că, în cuprinsul analizei noastre, vom adopta exclusiv perspectiva lexicalistă, fără trimiteri la nivelul discursiv sau la relația dintre cele două direcții, întrucât acestea au constituit deja obiectul unui alt studiu (vezi Grigore 2012a).

3. Caracteristici ale terminologiei meteorologice din perspectivă lexicală

Pentru descrierea lingvistică vor prezenta interes aspecte precum utilizarea hiponimiei în definirea termenilor, pentru care se va recurge la definițiile din *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX 1998), şi importanța mărcii sau a mărcilor diastratice apărute în *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române* (DEXI 2007). Prin comparație, ne vom opri la modalitățile de definire şi la tipurile de definiții dintr-un dicționar specializat, în speță, *Dicționarul de meteorologie şi climatologie* (DMC 2003), referindu-ne, în permanență, la relația dintre *lexicul comun (LC)* şi *lexicul specializat (LS)*.

În privința utilizării relației de hiponimie în definire, în DEX 1998, se constată absența mărcii diastratice în definițiile adesea enciclopedice ale componentelor paradigmei formate în jurul termenului-prototip VÂNT. Această absență este însă suplinită de folosirea hiperonimelor în cuprinsul respectivelor definiții. Dat fiind faptul că paradigma are în centrul ei unitatea terminologică VÂNT, rezultă, în mod firesc, că această unitate este hiperonimul predilect în majoritatea cazurilor. Se remarcă, însă, o situație aparte în definirea termenului URAGAN, pentru care se preferă oferirea a două hiperonime, alături de VÂNT fiind furnizată sintagma CICLON TROPICAL (vezi exemplul (7))[1].

(1) *BRÍZĂ, brize, s.f. Vânt uşor care suflă regulat la țărmul mării, în timpul zilei de la mare spre uscat, iar în timpul nopții de la uscat spre mare; p. ext. adiere, boare. – Din fr. brise.* (DEX 1998: 113, *s.n.*)

(2) *VÂNT, vânturi, s.n. 1. Deplasare pe orizontală a unei mase de aer provocată de diferența de presiune existentă între două regiuni ale atmosferei [...]. – Lat. ventus.* (DEX 1998: 1151–1152)

[1] Chiar dacă ar fi fost indicat ca exemplele reproduse din DEX 1998 să fie ordonate alfabetic, am preferat organizarea care are în vedere sinonimia despre care se discută în paragrafele de mai jos. Ca atare, exemplele sunt mai uşor de urmărit şi de comparat.

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

(3) *VÂRTÉJ, vârtejuri, s.n. I. […] 2. Vânt puternic, vijelios, care se învârteşte cu viteză pe loc, ridicând în aer obiecte uşoare (praf, hârtii, frunze uscate etc.)* ♦ *Sul, coloană, trâmbă (de praf, de fum, de zăpadă etc.). […] – Din bg. vărtež.* (DEX 1998: 1153, *s.n.*)

(4) *VÍSCOL, viscole, s. n. Vânt puternic însoţit de ninsoare sau de lapoviţă. – Et. nec.* (DEX 1998: 1164, *s.n.*)

(5) *CICLÓN, cicloane, s.n. 1. Vânt puternic cu deplasarea aerului în spirală, însoţit de ploi torenţiale şi de descărcări electrice, specifice regiunilor tropicale; uragan, taifun. […] – Din fr. cyclone.* (DEX 1998: 174, *s.n.*)

(6) *TAIFÚN, taifunuri, s.n. Vânt foarte puternic, cu furtună şi cu vârtejuri, care ia naştere în partea de apus a Oceanului Pacific şi se manifestă mai ales în estul Asiei şi în vestul Americii de Nord; ciclon tropical. – Din germ. Taifun. Cf. rus. t a i f u n.* (DEX 1998: 1067, *s.n.*)

(7) *URAGÁN, uragane, s.n. Ciclon tropical sau, p. gener., vânt foarte puternic cu acţiune distrugătoare, însoţit adesea de ploi torenţiale. – Din fr. ouragan.* (DEX 1998: 1138, *s.n.*)

(8) *FURTÚNĂ, furtuni, s.f. 1. Vânt puternic însoţit de averse de ploaie, de grindină şi de descărcări electrice; vijelie. […] – Din ngr. furtúna.* (DEX 1998: 406, *s.n.*)

(9) *VIJELÍE, vijelii, s.f. Vânt foarte puternic, adesea însoţit de descărcări electrice şi de precipitaţii atmosferice; furtună [...] Et. nec.* (DEX 1998: 1162, *s.n.*)

În continuarea celor afirmate anterior, se observă că, pentru anumite unităţi terminologice, cum ar fi seria CICLON – TAIFUN – URAGAN (exemplele (5)–(7)), respectiv, perechea FURTUNĂ – VIJELIE (exemplele (8)–(9)), hiponimia este combinată cu sinonimia. Deşi este o practică des întâlnită în DEX 1998 (fapt sesizat şi în Bidu-Vrănceanu 2007: *passim*), sinonimia este o relaţie semantică nerecomandată în definirea termenilor de specialitate, fiindcă poate produce circularităţi sau chiar confuzii nedorite.

Simpla citire a definiţiilor preluate din DEX 1998 evidenţiază o anumită inconsecvenţă în alegerea componentelor de sens pentru termeni percepuţi ca sinonime. De pildă, CICLON este denotat ca *vânt puternic* (identificându-se în analiza semică semul „intensitate") şi este pus în relaţie de sinonimie cu URAGAN şi TAIFUN (exemplul (5)). În schimb, pentru termenii TAIFUN şi URAGAN (exemplele (6) şi (7)), daţi ca sinonime cu sintagma terminologică CICLON TROPICAL, definiţiile optează pentru *vânt foarte puternic*, iar analiza semică include componentele de sens „intensitate" şi „în grad maxim".

Pentru perechea de unităţi terminologice FURTUNĂ – VIJELIE, regăsim aceeaşi neconcordanţă în alegerea semelor. În timp ce primul termen al perechii este desemnat ca *vânt puternic* (recunoscându-se aici prezenţa componentei de sens „intensitate"), cel de-al doilea termen este denotat ca *vânt foarte puternic* (cu semele „intensitate" şi „în grad maxim"). Sub raportul intensităţii, se observă, aşadar, variaţii între modalităţile de definire a unor termeni apreciaţi ca sinonime.

Demn de menţionat este faptul că, pe baza inadvertenţelor amintite, termenii TAIFUN, URAGAN şi VIJELIE au în comun componentele de sens „intensitate" şi „în grad maxim". Realitatea extralingvistică face, însă, diferenţierea între cele trei fenomene atmosferice desemnate prin unităţile terminologice precedente. Vijelia este inferioară ca intensitate taifunului ori uraganului, producând pagube mult mai mici decât celelalte două fenomene naturale. La nivel lingvistic, o dovadă în acest sens o reprezintă existenţa semului relevant „acţiune distrugătoare" în definiţia termenului URAGAN (vezi exemplul (7)). Prin urmare,

BDD-V1167 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

intrările lexicografice din viitoarele dicționare de uz general trebuie să țină cont de aceste aspecte, iar componenta de sens „în grad maxim" să fie înlăturată din definiția termenului VIJELIE.

Revenind la inventarul selectat pentru prezenta discuție, trei unități terminologice nu folosesc termenul VÂNT ca hiperonim direct. Este vorba despre ADIERE (exemplul (10) – pentru care termenul supraordonat este *suflare ... (de vânt)*, un cuvânt care aparține mai mult comunicării de zi cu zi, prin excelență, *lexicului comun*), BOARE (exemplul (11) – pentru care hiperonimul este termenul-sinonim ADIERE, la care se adaugă mențiunea *de vânt*) şi TORNADĂ (exemplul (12)). Pentru ultimul termen, se propun ca hiperonim atât FURTUNĂ, cât şi structura destul de uzuală VÂRTEJ DE VÂNT.

(10) *ADIÉRE, adieri, s.f. Suflare lină (de vânt); abur, aburează. [Pr.: -di-e-] – V. adia.* (DEX 1998: 13, *s.n.*)
(11) *BOÁRE s.f. Adiere plăcută de vânt. – Lat. boreas.* (DEX 1998: 104, *s.n.*)
(12) *TORNÁDĂ*[1]*, tornade, s.f. Furtună violentă (în formă de vârtej), care afectează regiuni întinse; vârtej de vânt devastator cu o arie restrânsă, adesea însoțit de ploi torențiale. – Din fr. tornade.* (DEX 1998: 1099, *s.n.*)

În ce privește modalitatea de definire în *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române* (DEXI 2007) a termenilor meteorologici aleşi, articolele de dicționar preiau, uneori, cu mici diferențe de formulare, informațiile, adesea, ostensive, din cuprinsul DEX 1998. Oferim, spre exemplificare, definiția termenului BRIZĂ din DEXI 2007, reluând-o, totodată, pe cea a aceluiaşi termen, furnizată de DEX 1998:

(13) *BRÍZĂ, brize, s.f. Vânt uşor care suflă regulat la țărmul mării, în timpul zilei de la mare spre uscat, iar în timpul nopții de la uscat spre mare; p. ext. adiere, boare. – Din fr. brise.* (DEX 1998: 113)[2]
(14) *bríză s.f. (meteor.) Vânt uşor, care suflă regulat la țărmul mării, ziua de la mare spre uscat, iar noaptea în sens invers [...]. ♦ Ext. Adiere, boare. ● pl. -e. / <fr. brise.* (DEXI 2007: 249)

În puține situații, definiția din DEXI 2007 aduce completări de ordin ştiințific detaliilor enciclopedice din *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX 1998). Definiția termenului URAGAN conține o ilustrare a acestui fapt:

(15) *URAGÁN, uragane, s.n. Ciclon tropical sau, p.gener., vânt foarte puternic cu acțiune distrugătoare, însoțit adesea de ploi torențiale. – Din fr. ouragan.* (DEX 1998: 1138)[3]
(16) *uragán s.n. 1. (meteor.) Ciclon tropical cu viteză mare de deplasare (30-50m/s); gener. orice vânt care atinge sau depăşeşte 12 grade pe scara Beaufort şi care este adesea însoțit de ploi torențiale [...]. ● pl. -e. / <fr. ouragan <cuv. caraib.* (DEXI 2007: 2123)

[2] Exemplul (13) a fost dat înainte ca exemplul (1). În scopul facilitării discuției de față, a fost reluat şi renumerotat.
[3] Exemplul (15) a fost furnizat anterior ca exemplul (7).

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

O noutate față de DEX 1998 este apariția în DEXI 2007 a mărcilor diastratice care însoțesc unitățile terminologice selectate (cu excepția termenilor ADIERE și BOARE). În aceeași ordine de idei, se remarcă preponderența mărcii diastratice *(meteor.)* în definirea unităților terminologice BRIZĂ, CICLON, TAIFUN, TORNADĂ, URAGAN, VÂNT, VÂRTEJ, VIJELIE, VISCOL (vezi exemplele (14) și (16), oferite mai sus), în defavoarea mărcii *(climat.)*, care este întâlnită numai la termenul FURTUNĂ (exemplul (17)). Pe lângă includerea acestei unități terminologice în domeniul climatologiei și nu în cel al meteorologiei, reținem o altă deosebire față de DEX 1998, dată de alegerea unor hiperonime cu un grad de științificitate ridicat, anume, a sintagmelor specializate STARE DE MARE INSTABILITATE A ATMOSFEREI și INTENSIFICARE DE DURATĂ A VITEZEI VÂNTULUI. Numai în momentul precizării unui anumit tip de furtună (precum furtuna de nisip) și al menționării sintagmei care îl desemnează se revine la definirea prin intermediul hiperonimului VÂNT:

(17) *furtúnă s.f. 1. (climat.)* *Stare de mare instabilitate a atmosferei, caracterizată prin vânt puternic, nori cumulonimbus, averse și descărcări electrice; intensificare de durată a vitezei vântului, caracteristică trecerii ciclonilor adânci; vijelie. [...] Furtună de nisip = vânt puternic în deșert, care deplasează mari cantități de nisip [...]. ● pl. -i. / <ngr. φουρτύνα.* (DEXI 2007: 777, *s.n.*)

În comparație cu dicționarele generale consultate, *Dicționarul de meteorologie și climatologie* (DMC 2003) indică echivalențele în limbi de circulație internațională pentru fiecare termen sau sintagmă terminologică, fapt care, de asemenea, contribuie la științificitatea lor (vezi discuția purtată în Bidu-Vrănceanu 2007: 33–34). În paginile aceluiași dicționar specializat sunt consemnate nu doar una, ci toate sintagmele care au în centru termeni meteorologici fundamentali. Astfel stau lucrurile pentru unitățile VÂNT și FURTUNĂ. Spre deosebire de lucrările lexicografice de uz general, fiecărei sintagme îi este alocat câte un articol de dicționar separat de cel al termenului-prototip (vezi exemplele (18)–(22)).

(18) *Furtună (storm; tempête) Intensificare de lungă durată a vitezei vântului, care produce efecte distructive atât pe uscat, cât și pe fețele acvatice pe care le agită puternic, fiind caracteristică trecerii ciclonilor adânci.* (DMC 2003: 99, *s.n.*)

(19) *Furtună de gheață (ice / glaze storm; tempête de verglas) Intensa formare a gheții prin înghețarea instantanee a picăturilor de apă provenite dintr-o ploaie sau burniță, pe suprafețele expuse ale obiectelor.* (DMC 2003: 99, *s.n.*)

(20) *Furtună de ploaie (rainstorm; tempête de pluie) Perturbație atmosferică caracterizată prin ploi torențiale.* (DMC 2003: 99, *s.n.*)

(21) *Furtună de praf / nisip (duststorm / sandstorm; tempête de poussière / tempête de sable) Vânt foarte puternic care dizlocă de pe sol particule de praf și/sau nisip, transportându-le la înălțimi și distanțe mari. Uneori, partea anterioară a furtunii de praf are înfățișarea unui zid, care înaintează amenințător, asemenea unui tăvălug uriaș.* (DMC 2003: 99, *s.n.*)

(22) *Furtună de zăpadă (snowstorm; tempête / tourment de neige) Perturbație meteorologică care se manifestă prin căderi abundente de zăpadă însoțite de frecvente intensificări ale vântului.* (DMC 2003: 99, *s.n.*)

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

Referitor la tipurile de definiții din DMC 2003, se insistă asupra ierarhiilor complexe, riguroase, care fac apel la numeroase criterii. Necesare pentru a desemna cu precizie un termen esențial al **limbajului meteorologic**, acele ierarhii se adresează îndeosebi specialiştilor meteorologi, punând probleme de interpretare unui public neavizat. Ca urmare a acestui fapt, taxonomiile riguroase se regăsesc exclusiv în articolele din dicționarul specializat de meteorologie (DMC 2003). Spre exemplificare, furnizăm, în cele ce urmează, intrările termenilor CICLON şi VÂNT (exemplele (23)–(24)):

(23) *Ciclon / depresiune (cyclone / depression / low / low – pressure area; cyclone / dépression / basse pression / zone de basse pression) Formă negativă (circulară sau elipsoidală) a reliefului câmpului baric, având valori ale presiunii mai scăzute în centru şi din ce în ce mai ridicate către periferii. […] După temperatura aerului se disting: ciclon cald şi ciclon rece; după altitudine: ciclon înalt şi ciclon jos (la sol); după dinamică: ciclon mobil, ciclon staționar şi ciclon retrograd; după stadiul de dezvoltare: ciclon tânăr şi ciclon oclus; după regiunea unde se dezvoltă: ciclon extratropical şi ciclon tropical etc.* (DMC 2003: 40, *s.n.*)

(24) *Vânt (wind; vent) Mişcarea aerului în lungul suprafeței terestre (cu precădere componenta orizontală) generată de forța gradientului baric orizontal şi modificată de forța Coriolis, forța de frecare şi forța centrifugă. Se defineşte prin direcție şi viteză, ambele având o mare variabilitate temporală şi spațială. După direcția mişcării de-a lungul pantelor se deosebesc: vânt anabatic, cu componentă ascendentă (briza de vale) şi vânt catabatic, cu componentă descendentă (briza de munte, föhnul etc.). După mărimea ariei în care se dezvoltă, există: vânturi ale circulației generale (vânturile vestice ale regiunilor temperate, vânturile estice ale regiunilor polare etc.) şi vânturi locale (brizele litorale, brizele de munte, föhnul etc.). După înălțime se disting: vânturi la sol (măsurate la înălțimea de 10 m a giruetei de pe platformele meteorologice) şi vânturi la înălțime (determinate prin sondaje aerologice în atmosfera liberă). După locul unde iau naştere, se deosebesc: vânturi de munte (brizele de vale şi de munte) şi vânturi litorale (brizele de mare şi de uscat). După regimul anual se disting: vânturi permanente (alizeele) şi vânturi sezoniere (musonii).* (DMC 2003: 250, *s.n.*)

În pofida detalierilor precise oferite în DMC 2003 pentru anumite unități terminologice, notăm absența unui termen precum BOARE, care este prezent în dicționarele generale (vezi *supra* exemplul (11)). Lipsa sa din dicționarul ştiințific poate fi pusă pe seama faptului că aparține comunicării cotidiene, deci, *lexicului comun (LC)*, neinteresându-i pe specialiştii în meteorologie.

4. Concluzii

În încheierea discuției dedicate unor trăsături ale **terminologiei meteorologice** rezultate în urma adoptării unui punct de vedere lexical (lexicalist), vom enunța câteva considerații finale desprinse din analiza întocmită pornind de la un inventar de doisprezece termeni care formează paradigma unității terminologice VÂNT.

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

Un prim aspect pe care l-am identificat se leagă de hiponimie, o relație semantică folosită, cu precădere în dicționarele generale, ca modalitate de definire lexicografică a termenilor meteorologici. Drept urmare, termenul-prototip VÂNT este utilizat, în majoritatea cazurilor, ca hiperonim al celorlalte unități terminologice din paradigma analizată. De multe ori, însă, hiponimia este dublată de sinonimie. În afară de faptul că produce o circularitate supărătoare, sinonimia are dezavantajul de a nu fi una totală, lucru demonstrat prin analiza semică (vezi cazul perechii FURTUNĂ – VIJELIE).

Spre deosebire de articolele prezente în DEX 1998, definițiile termenilor meteorologici din DEXI 2007 sunt precedate, cu mici excepții (i.e., ADIERE şi BOARE), de o marcă diastratică. În acest sens, semnalăm utilizarea mărcii diastratice *(meteor.)* în majoritatea cazurilor, marca *(climat.)* fiind preferată numai într-o singură situație (la definiția termenului FURTUNĂ – exemplul (17)).

Gradul ridicat de specializare din *Dicționarul de meteorologie şi climatologie* (2003) se manifestă prin apariția unor definiții științifice nu doar pentru unitățile terminologice fundamentale din paradigma termenului VÂNT, ci şi pentru sintagme care au în centru respectivele unități. Un exemplu în acest sens este termenul FURTUNĂ, care dezvoltă o serie de construcții care beneficiază de articole de dicționar proprii.

O altă consecință a gradului ridicat de specializare din DMC 2003 este dată de existența unor definiții riguroase, cu ierarhii complexe, bazate pe nenumărate criterii. Dat fiind că aceste clasificări interesează mai cu seamă specialiştii şi nu publicul larg, ele lipsesc din definițiile lexicografice.

SURSE

DEX 1998 – *Dicționar explicativ al limbii române*, coord. Ion Coteanu şi Lucreția Mareş, Ediția a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

DEXI 2007 – *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, coord. Eugenia Dima, Chişinău, Editura Arc Gunivas.

DMC 2003 – *Dicționar de meteorologie şi climatologie*, Sterie Ciulache, Nicoleta Ionac, Bucureşti, Editura Ars Docendi.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicționare la texte*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2010, „Terminologie şi terminologii. Stadiul cercetărilor", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2010: 9−30.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2012, „Terminologia, interpretări şi reinterpretări", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2012: 9−72.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2010, *Terminologie şi terminologii*, volumul I, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2012, *Terminologie şi terminologii*, volumul al II-lea, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Blampain, Daniel, Philippe Thoiron, Marc Van Campenhoudt (eds), 2006a, *Mots, termes et contextes*, Actes des septièmes Journées scientifiques du réseau *Lexicologie, terminologie, traduction*, în *Préactes des 7es Journées scientifiques AUF-LTT: Mots, termes et contextes*,

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)

site accesat ultima oară în data de 17.10.2011 <http://perso.univ-lyon2.fr/~thoiron/JS%20LTT%202005/programme.htm>.
Blampain, Daniel, Philippe Thoiron, Marc Van Campenhoudt (eds), 2006b, *Mots, termes et contextes*, Actes des septièmes Journées scientifiques du réseau *Lexicologie, terminologie, traduction*, Paris, Éditions des archives contemporaines et Agence Universitaire de la Francophonie.
Ciolăneanu, Roxana, 2010, „Terminologia marketingului economic", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2010: 159–177.
Ciolăneanu, Roxana, 2012, „Aspecte ale variației terminologice în dicționarele specializate de marketing", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2012: 95−112.
Desmet, Isabel, 2006, „Variabilité et variation en terminologie et langues spécialisées: discours, textes et contextes", în Blampain, Thoiron, Van Campenhoudt (eds.) 2006b: 235−247.
Grigore, Andreea-Victoria, 2012a, „Termenii din meteorologie. Între terminologia lexicală şi terminologia discursivă", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2012: 161−183.
Grigore, Andreea-Victoria, 2012b, „Modalități lingvistice în analiza terminologiei. Aplicații în terminologia meteorologiei", în Zafiu, Ştefănescu (eds.) 2012: 105−113.
Lerat, Pierre, 2006, „Terme et microcontexte: les prédications specialisées", în Blampain, Thoiron, Van Campenhoudt (eds.) 2006a, site accesat în data de 17.10.2011 <http://perso.univ-lyon2.fr /~thoiron/JS%20LTT%202005/pdf/Lerat.pdf>.
Museanu, Elena, 2010, „Terminologia economică", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2010: 141−155.
Niculescu-Ciocan, Cristina, 2012, „Terminologia sociologică în dicționarele generale şi în dicționarul specializat", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2012: 131−139.
Săpoiu, Camelia, 2010, „Hiponimia ca modalitate de definire lexicografică a termenilor medicali", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2010: 241−260.
Săpoiu, Camelia, 2012, „Mărci diastratice cu valoare hiperonimică şi variația lor în definițiile lexicografice ale termenilor medicali", în Bidu-Vrănceanu (coord.) 2012: 113−129.
Zafiu, Rodica, Ariadna Ştefănescu (eds.), 2012, *Limba română: direcții actuale în cercetarea lingvistică. Actele celui de-al 11-lea Colocviu al Departamentului de lingvistică (9−10 decembrie 2011)*, volumul al II-lea, *Lexic, semantică, terminologii*. *Stilistică, pragmatică, retorică şi argumentare*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

CHARACTERISTICS OF METEOROLOGICAL TERMINOLOGY FROM A LEXICAL PERSPECTIVE. WITH REFERENCE TO THE PARADIGM OF THE TERM *VÂNT* (*"WIND"*)

(*Abstract*)

The aim of the present paper is to identify characteristics of **meteorological terminology**, starting from the paradigm of the term *VÂNT ("WIND")*. Adopting a lexical point of view, which belongs to the descriptive-linguistic study of terminologies, the paper establishes the status of the meteorological terms under scrutiny in relation with both general and specialised dictionaries. As a result, further attention is given to close analysis of definitions in the aforementioned lexicographical and terminographical works.

BDD-V1167 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:36 UTC)